

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

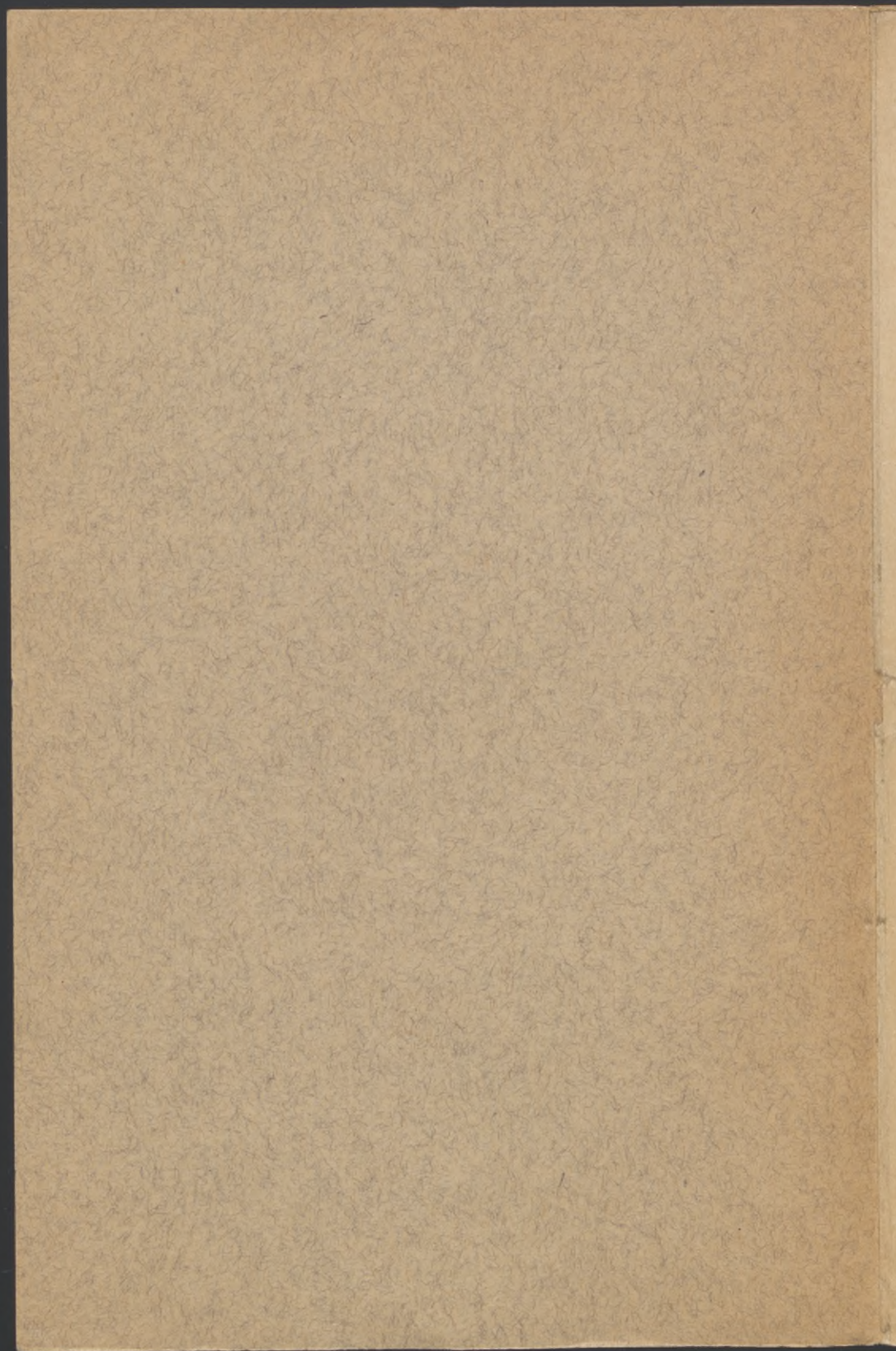
(N) Socialvet.
Kvinnor
20

Öhwall, J.

Kvinnors anställande
i statsjänst.

1911.

(132) Socialpol.
Kvinnofr.
Lv.

Kvinnors anställande i statstjänst.

Vid behandling d. 18 febr. 1911 i Större Akademiska konsistoriet af ofvanstående fråga, afgaf *Professor Hjalmar Öhrvall* följande yttrande:

Enligt min mening borde full likställighet införas mellan män och kvinnor i fråga om befogenhet att kallas, söka och utnännas till och innehafva akademisk lärarbefattning oberoende af civilstånd och familjeförhållanden, liksom ock i fråga om aflöning, pension och pensionsålder.

Detta synes mig vara en klar och enkel princip, som rättvisligen borde följas, där inga hindrande skäl äro uppvisade för ett annat förfaringsätt; och så är ej enligt min mening fallet i den föreliggande frågan.

Man har anfört, att kvinnan skulle vara underlägsen mannen med hänsyn till förutsättningarna för vetenskaplig verksamhet, skulle i normala fall sakna »den vetenskapliga fantasi och det forskningsbegär, som kräfves af den sanne vetenskapsmannen» o. s. v. Det lär vara svårt, att icke säga omöjligt, att bevisa detta påstående ännu så länge, innan erforderligt material finnes för en verklig jämförelse. Meningarna i denna sak äro delade äfven bland männen, och de äro nu icke de samma som förr. Det kan förtjäna påpekas, att för icke många decennier sedan uttalades af framstående lärde i vårt land en vida större ringaktning för kvinnans förutsättningar för vetenskapligt arbete än som nu ens skulle vara möjligt. Man satte sig på den tiden emot, att kvinnor skulle få studera och aflägga examen vid universiteten på grund af deras förmodade oförmåga härtill; en kvinna skulle aldrig kunna aflägga doktorsgrad och därför(!) borde hon ej heller få tillträde därtill. (Liksom det i så fall skulle behöfvas någon lagstiftning som hindrade henne.) Situationen och den allmänna uppfattningen är betydligt ändrad sedan dess, och det är rätt intressant att se, huru ringaktningen för kvinnan inom de olika fakulteterna på det hela taget minskats i samma mån som

kvinnor faktiskt ryckt fram, aflagt lärdomsprof och erhållit förordnanden till lärarplatser.

Men äfven om satsen vore riktig att kvinnan i genomsnitt äger mindre begåfning för vetenskaplig verksamhet än mannen, så kan jag ej inse, hur den kan anföras som skäl för, att kvinnan bör utestängas från akademiska lärarbefattningar, under det de stå öppna för mannen. Hvad som borde bevisas för att försvara en sådan anordning vore, att de sämst begåfvade män ägna sig bättre för vetenskaplig verksamhet än de bäst begåfvade kvinnor. Hur pass begåfvade män och kvinnor äro i genomsnitt har ofantligt litet att betyda för denna fråga. Det är ju icke meningen, att professorer hädanefter mer än hittills skola tillsättas t. ex. genom lottning eller på grund af åldersmeriter. Fortfarande gäller ju som förr § 53 i univ.-statuterna, som fastslår, att vid tillsättande af akademisk lärarbefattning må ej andra grunder afses eller åberopas än graden af ådagalagd vetenskaplig skicklighet.

Den som är i sitt hjärta fullt öfvertygad om att alla kvinnor äro oförmögna till vetenskaplig produktion eller i alla händelser underlägsna männen, borde icke hysa någon ängslan för att universitetet skulle, om kvinnor tillåtes konkurrera med männen, öfversvämmas af kvinnliga professorer, som skulle sänka nivån; ty de gällande befordringsgrunderna skulle ju utestänga dem lika väl, tack vare de manliga medsökandenas öfverlägsna kompetens. De som i alla fall hysa en viss oro, måtte icke i grunden vara alldeles säkra på männens obetingade öfverlägsenhet.

Numera går väl ingen så långt, att han nekar, att äfven kvinnor kunna bli fullt kompetenta och skickliga till en professur. Men, säger man, det är i mycket få fall, det är blott i undantagsfall. Men i själfva verket gäller ju alldeles detsamma om männen. Hur många bland de tusentals studerande, som passera våra universitet, kunna eller få tillfälle till att göra sig kompetenta till en professur. Men just därför att dessa fall måste vara få både bland män och kvinnor, är det så mycket mera maktpåliggande, att universitetet icke går miste om dem, och det kan aldrig ligga i universitetets intresse att på förhand afskära från sig någon möjlighet i detta afseende, vare sig det är fråga om en man eller kvinna. Det kan ju endast höja professorernas nivå, om äfven kvinnliga sökande få tillträde och konkurransen således blir så fri som möjligt. Och denna konkurrens kan aldrig skada, men väl gagna.

Af det anförda framgår, att jag för min del icke kan tillstyrka det af juridiska fakulteten och äfven från andra håll väckta förslaget, att kvinna väl skulle få kallas men endast efter ansökan kunna af Konungen förklaras berättigad att söka viss ledig professorsbefattning, därest efter vederbörande akademiska myndigheters hörande hennes skicklighet till ämbetet finnes vara uppenbar. Jag finner för min del denna inskränkning obefogad äfven på grund af följande

ytterligare skäl. Har man erkänt möjligheten af, att kvinnor kunna bli lika kompetenta till en professur som män och äfven mera kompetenta, så är det en inkonsekvens att ge dem befogenhet att kallas män, inskränka deras befogenhet att söka densamma. Att ställa högre kompetensfordringar på dem än på männen (att deras »skicklighet till ämbetet finnes vara uppenbar») kan aldrig vara välbetänt. Att genom en sådan anordning de blifvande kvinnliga professorerna skulle (såsom vare sig kallade eller i besittning af kvalificerad skicklighet) komma att utgöra en högre klass än flertalet af de manliga, finner jag vara en mindre olägenhet; men vida betänkligare vore, om på detta sätt komme att införas särskilda befordringsgrunder i fråga om kvinnor. Det tyckes framgå af ett yttrande inom juridiska fakulteten, att så är meningen. Han säger nämligen, att »fall synas mig väl kunna tänkas, då på grund af personliga eller andra omständigheter det icke vore lämpligt eller från allmän synpunkt önskvärdt, att en kvinnlig sökande till juridisk professur till ämbetet utnämndes, äfven om hon i vetenskapligt afseende vore tillräckligt meriterad och eventuellt meriterad framför manlig medsökande». Att slå in på denna väg, att tillåta »lämplighetssynpunkter» vid tillsättande af professur, låt vara med kvinnor, vore enligt min bestämda öfvertygelse fördärflikt för universitetet. Vi ha enigt afvärijt försök, som förut blifvit gjorda i denna riktning i fråga om tillsättande af akademiska lärarplatser, när det gällde oss män; och böra nu ej söka införa dessa förkastliga befordringsgrunder när det gäller kvinnorna. Jag inser för öfrigt icke, hur det vore möjligt att tillämpa ett sådant förfarande så länge § 53 i universitetsstatuterna gäller. Man borde då åtminstone begära, att den förses med ett tillägg att den icke gäller i fråga om kvinnor, eller att den helt och hållet upphäfves. Jag tviflar på att någon i konsistoriet vill vara med om något sådant; i alla händelser vill jag bestämdt sätta mig däremot.

Icke heller kan jag gilla den motivering, som anförts inom juridiska fakulteten för det nämnda förslaget, nämligen att »staten har intet behöf eller intresse i att gifva kvinnor behörighet till de juridiska lärostolarne, åtminstone så länge dessa fortfarande kunna med män besättas». Staten har uppenbarligen ett stort intresse uti icke blott att dessa lärostolar öfverhufvud besättas, utan äfven att de besättas med de bästa förmågor, som stå till buds; och det anförda resonemanget kan endast försvaras ur den orimliga förutsättningen, att en manlig sökande under alla omständigheter måste vara bättre än en kvinnlig.

Då man nu icke längre kan på allvar vidhålla satsen om kvinnornas oduglighet eller obetingade underlägsenhet i fråga om vetenskaplig verksamhet, har man i stället sökt uppvisa, att kvinnorna i en del andra afseenden skulle vara olämpliga till akademiska lärarebefättningar. Man har sagt, att de icke äga sådana chefsegenskaper, som krävas för att förestå en institution eller dylikt, att hålla disci-

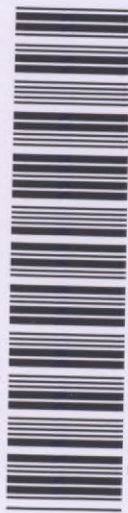
plin bland de studerande; att de icke skulle kunna i det personliga umgänget med dessa verka uppfostrande så som de manliga lärarna; att de skulle vara olämpliga som medlemmar af konsist. minus och som nationsinspektorer m. m. Om alla dessa påståenden gäller det-samma, som ofvan är sagdt om den vetenskapliga begåfningen. Männ-
nen ha intet som helst privilegium på att obetingadt vara bättre i alla dessa afseenden. Det skulle vara lätt att med hänsyn till hvart och ett af de anförda fallen nämna många kvinnor i vårt land, som skulle mäta sig med de flesta män. Men jag vill här inskränka mig till att framhålla, att de nu nämnda egenskaperna äro af underordnad betydelse gent emot de vetenskapliga kvalifikationerna. Det kan ju mycket väl inträffa, som det nu är, att någon på grund af dessa måste utses till professor, som är alldeles olämplig i ett eller annat af dessa afseenden, utan att därför någon olycka behöfver ske. Icke heller nationsinspektorer eller medlemmarna i konsist. minus utses genom lotning utan genom val. För min del tror jag, att kvinnorna i de flesta af dessa fall skulle vara på det hela taget jämgoda med männen eller kanske bättre — icke minst med hänsyn till sitt personliga inflytande på studenterna, bland hvilka mycken råhet ännu återstår att bortarbeta. Redan de kvinliga studenternas inflytande, ja deras blotta närvaro, har som bekant i detta afseende visat sig synnerligen välgörande.

Men, jag upprepar det, dessa nu nämnda egenskaper må vara af aldrig så stort värde, där de finnas; gent emot de vetenskapliga kvalifikationerna äro de af alldeles underordnad betydelse. De höra till dem, som enligt våra gällande statuter icke få afses eller åbe-ropas vid tillsättande af akademiska lärarebefattningar. Alla torde vi vara ense om, att detta är alldeles riktigt. Men kan det då vara någon mening i att söka af dem göra ett stort nummer gent emot kvinnorna?

Att en kvinna, som blir maka och moder eller båda delarna skulle behöfva utestängas från eller beröfvas en professur, kan jag icke inse vara rätt. Om hon visat det vetenskapliga intresse och duglighet, som kräfves för att göra sig kompetent till professuren, så har man enligt min mening icke rätt att presumera, att hon sedan skulle försumma eller vansköta den, för det hon blir maka eller moder. Äfven manliga professorer kunna ju någon gång bli nödsakade af ett eller annat skäl att begära tjänstledighet för en tid, utan att därigenom någon olycka sker.

Äfven i fråga om pensionsåldern anser jag, att samma bestämmelser borde införas, som de nu för männen gällande.

6000260330

Göteborgs universitetsbibliotek

